

Pedagogical Contexts 2023, No. 1(20)
www.kontekstypedagogiczne.pl
ISSN 2300-6471, e-ISSN 2720-0000
s. 73–83
<https://doi.org/10.19265/kp.2023.1.20.373>

Julia Magdalena Karapuda

<https://orcid.org/0000-0002-1701-3014>

Uniwersytet Szczeciński

julia.karapuda@usz.edu.pl

NAUCZYCIELSKI PROFESJOLEKT STOSOWANY PRZY FORMUŁOWANIU OCEN OPISOWYCH ZACHOWANIA NA ŚWIADECTWACH SZKOLNYCH. BADANIE ROZPOZNAWCZE

TEACHER PROFESSIOLECT USED IN THE
FORMULATION OF DESCRIPTIVE BEHAVIOURAL
GRADES ON SCHOOL CERTIFICATES. EXPLORATORY
STUDY

Słowa kluczowe:
ocenie szkolne,
ocenie zachowania,
nauczyciel, edukacja
wczesnoszkolna,
ocena opisowa,
profesjolekt

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie interesującego poznawczo obszaru do empirycznej eksploracji, jakim jest nauczycielski profesjolekt stosowany przy redagowaniu ocen opisowych na świadectwach szkolnych. W swoim artykule prezentuję analizę ocen opisowych zachowania uczniów na świadectwach szkolnych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na profesjolekt, w jakim są one formułowane. Nauczyciele sporządzający ocenę opisową zachowania zamieszczaną na świadectwie szkolnym powinni przygotować ją w formie indywidualnych opisów zachowania sformułowanych osobno dla każdego ucznia w klasie. W swojej ocenie powinni oni uwzględnić postępy ucznia w rozwoju emocjonalno-społecznym i osobiste osiągnięcia dziecka. Na podstawie wyników badania rozpoznawczego prezentuję przykłady,

które dowodzą, że nauczyciele podczas formułowania ocen opisowych zachowania uczniów na świadectwach szkolnych posługują się nauczycielskim profesjolektem, który może być nie w pełni zrozumiały dla uczniów i ich rodziców – czyli najważniejszych odbiorców, do których są kierowane oceny zachowania w edukacji wczesnoszkolnej.

Keywords:

school assessment,
behaviour assessment,
teacher, early school
education, descriptive
assessment,
professiolect

Summary: The aim of this article is to present an interesting area for empirical exploration, which is the analysis of the teacher's professiolect used in editing descriptive grades on school certificates. The analysis of descriptive behavioural assessments on school certificates has been highlighted, with particular emphasis on professiolect used to formulate the grades. Teachers preparing a descriptive assessment of behaviour on a school certificate should prepare it in the form of individual descriptions of behaviour formulated separately for each pupil in the class. In their assessment, teachers should consider the pupil's progress in emotional and social development and the child's personal achievements. Based on the results of the exploratory study, I present the examples proving that teachers, when formulating descriptive assessments of students' behaviour on school certificates, use a teacher professiolect that may not be fully understood by students and their parents – the most important recipients to whom behaviour assessment in early childhood education is addressed.

Wprowadzenie

Istnieją rozmaite nazwy kodów będących narzędziem porozumienia w różnych grupach specjalistów. Beata Jarosz wymienia siedem z nich: język specjalistyczny, język specjalny, język profesjonalny, język fachowy, język zawodowy, profesjolekt i technolekt (Jarosz, 2018, s. 1). W niniejszym artykule będąc się posługiwała określeniem „profesjolekt”.

Do tej pory interesowano się wieloma profesjolektami, czyli językami „środowisk spojonych działalnością zawodową” (Grabias, 1997, s. 82), jak na przykład łowieckim, jeździeckim, prawniczym (Grabias, 1997), dziennikarskim (Dziagacz, 2011), górniczym (Rudnicka-Fira, 2017), medycznym (Krukowska

i in., 2020), a także nauczycielskim (Wileczek, 2022). Spośród wymienionych przybliżyć pokrótce trzy ostatnie.

Profesjolekt górniczy, a więc język górników, który jest używany podczas pracy w kopalni, to język, w którym „istotna jest szybka i precyzyjna komunikacja między użytkownikami (...), co jest zrozumiałe, gdyż w ciężkiej i niebezpiecznej pracy górnika nie ma czasu na posługiwanie się długimi, skomplikowanymi konstrukcjami zdaniowymi, liczy się czas, dobitność i precyzyja stwierdzeń” (Rudnicka-Fira, 2017, s. 275). Przykładowe wyrażenia stosowane przez górników podczas pracy, które przeanalizowała Elżbieta Rudnicka-Fira, to: „markownia – pomieszczenie, w którym znajdują się tablice ze znaczkami obecności załogi kopalnianej” (Rudnicka-Fira, 2017, s. 281); „werbus – ten, kto został zwerbowany, pracownik spoza Śląska zatrudniony na kopalni” (Rudnicka-Fira, 2017, s. 276); „rabunek – rabowanie obudowy, usuwanie obudowy po ukończeniu robót wybierania z wyrobiska lub jego części” (Rudnicka-Fira, 2017, s. 281); „robić na kneflu – obsługiwać duże urządzenie kopalniane, np. przenośnik” (Rudnicka-Fira, 2017, s. 282).

W profesjolekcie medycznym „(...) niektóre sformułowania, jakie zewnątrzny obserwator słyszy, zwłaszcza osoby towarzyszące pacjentom oraz sami chorzy, mogą być uznane za obcesowe, uprzedmiotawiające chorych lub wręcz dehumanizujące pacjentów, z tego powodu mogą być też trudne do przyjęcia dla bliskich towarzyszących choremu w trudnych chwilach” (Krukowska i in., 2020, s. 155). Mogą to być zarówno zwroty, jak i pełne zdania typu: „Gdzie leży ta głowa? – pytanie dotyczy pacjenta z urazem głowy” (Krukowska i in., 2020, s. 156); „Przywieźli zawał! – komunikat o konieczności podjęcia akcji ratunkowej, gdyż karetka przywiozła chorego ze stwierdzonym zawałem mięśnia sercowego” (Krukowska i in., 2020, s. 156); „Pobierz podstawówkę! – określenie wykonania podstawowych badań krwi” (Krukowska i in., 2020, s. 158); „Podaj Żanetę! – określenie specyficznej, dużej strzykawki” (Krukowska i in., 2020, s. 158). Zaprezentowane przykłady językowego uprzedmiotowienia pacjenta są wynikiem powierzchownie rozumianych zasad komunikacji pomiędzy personelem, przy czym sam chory – zdaniem uczestników badania – odgrywa zawsze najważniejszą rolę w procesie leczenia. Dla lekarzy i pielęgniarek w momencie ratowania życia głównym celem jest chęć uniknięcia błędów w sztuce. Krótkie hasła niosą ze sobą szereg informacji, które przez personel medyczny są bezpośrednio identyfikowane z pacjentem (Krukowska i in., 2020), a sami lekarze przyznają, że „nazwisko łatwiej pomylić niż jednostkę chorobową” (Krukowska i in., 2020, s. 161).

W kontekście mojego zainteresowania badawczego szczególnie ważne były dla mnie dotychczasowe sposoby i zakresy analizowania profesjolektu nauczycielskiego. W 2022 roku, w artykule Anny Wileczek zatytułowanym *Belferomowa. Uwagi o współczesnym profesjolekcie nauczycieli* opublikowane zostały wyniki badań przeprowadzonych przez tę autorkę, dotyczące „mówienia po nauczycielsku” (Wileczek, 2022, s. 3). Przykładami „mówienia po nauczycielsku” opisanymi w artykule A. Wileczek (2022) są: „Belferowanie w domu – nauczanie zdalne” (s. 6); „Prywatne belferowanie – korepetycje” (s. 6); „Goły etat. (W tym roku mam tylko goły etat) – wymiar czasu pracy” (s. 8); „Pamiętajcie o dzisiejszym kółku – zajęcia w ramach kół zainteresowań” (s. 9); „Dwa okienka w tygodniu to już przesada – brak zajęć w planie lekcji” (s. 9); „Świetliczanka – nauczycielka świetlicy” (s. 12); „[zajmowanie się – J.M.K.] belferską papierologią, produkcją papierów, robieniem papierów – dokumentowanie wykonywanej pracy” (s. 16); „Samochwałka – rejestr działań podjętych przez nich [nauczycieli – J.M.K.] na rzecz uczniów, szkoły, otoczenia społecznego czy własnego samokształcenia” (s. 17). Analiza nauczycielskiego profesjolektu przeprowadzona przez A. Wileczek dotyczyła „pól tematycznych związanych m.in. z wykonywaniem omawianego zawodu, nauczaniem, czasem pracy, osobami mającymi związek ze szkołą, przestrzenią szkolną, dokumentowaniem pracy oraz ekspresywnymi strukturami w komunikowaniu się z uczniami” (Wileczek, 2022, s. 5).

Wydaje się więc w kontekście przywołanej pracy, że nauczycielski profesjolekt stosowany przy formułowaniu ocen opisowych na świadectwach szkolnych jest polem tematycznym dotąd nieprzebadanym, dlatego tak interesującym. Ponadto stanowi on ważne i użyteczne zagadnienie ze względu na wymagania formalne dotyczące konstruowania oceny opisowej zachowania uczniów, wskazywane nauczycielkom/nauczycielom jedynie w sposób ogólny.

Ocenianie zachowania ucznia powinno być ugruntowane w wiedzy pedagogicznej, a także uwzględniać zewnętrzne regulacje systemowe. Aktualne przepisy prawa oświatowego dotyczące oceniania uczniów w edukacji wczesnoszkolnej zawarte są w Obwieszczeniu Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 września 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o systemie oświaty (Dz.U. 2022 poz. 2230) oraz Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. 2019 poz. 373).

Zgodnie z Obwieszczeniem (2022) w klasach I–III szkoły podstawowej śródroczne i roczne oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych oraz śródroczna

i roczna ocena klasyfikacyjna zachowania są ocenami opisowymi. Natomiast ocenianie zachowania ucznia „polega na rozpoznawaniu przez wychowawcę oddziału, nauczycieli oraz uczniów danego oddziału stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i norm etycznych oraz obowiązków określonych w statucie szkoły” (Obwieszczenie 2022, s. 33). W Rozporządzeniu (2019) zostały określone obszary, które nauczyciele powinni brać pod uwagę, wystawiając oceny z zachowania. Są to: „1) wywiązywanie się z obowiązków ucznia; 2) postępowanie zgodne z dobrem społeczności szkolnej; 3) dbałość o honor i tradycje szkoły; 4) dbałość o piękno mowy ojczystej; 5) dbałość o bezpieczeństwo i zdrowie własne oraz innych osób; 6) godne, kulturalne zachowanie się w szkole i poza nią; 7) okazywanie szacunku innym osobom” (Rozporządzenie, 2019, s. 3).

Pamiętając, że ocenianie zachowania uczniów jest nierozzerwalnie związane z zewnętrznymi regulacjami systemowymi, warto także odnieść się do zaleceń doradców metodycznych i pedagogów w tym zakresie. Według Anny Brzezińskiej i Elżbiety Misiorny (1998), Krystyny Rau i Ireny Chodoń (1999) czy Jolanty Kamińskiej (2000) nauczycielki/nauczyciele sporządzający ocenę opisową zachowania zamieszczaną na świadectwie szkolnym powinni przygotować ją w formie indywidualnych opisów zachowania sformułowanych osobno dla każdego ucznia w klasie. należy przy tym uwzględnić postępy ucznia w rozwoju emocjonalno-społecznym i osobiste osiągnięcia dziecka (Brzezińska i Misiorna, 1998; Rau i Chodoń, 1999; Kamińska, 2000). Nauczyciele powinni więc w ciągu roku szkolnego zgromadzić jak najwięcej informacji o uczniu, prowadząc obserwację, karty szkolnych osiągnięć ucznia (Brzezinska i Misiorna, 1998) lub zakładając uczniowskie portfolio, aby dokonana przez nich ocena była rzetelna (Gołębniak, 2004).

Jeśli nauczycielka/nauczyciel wyniki klasyfikacji rocznej zachowania, które są umieszczone na świadectwie szkolnym jako informacja dla ucznia i dla rodzica, przygotowuje samodzielnie, w formie oryginalnej oceny zachowania dla każdego z uczniów, to trudno w takim zapisie doszukiwać się nauczycielskiego profesjolektu. Jeżeli natomiast opisy oceny zachowania nie są przygotowywane indywidualnie, a uczniowie w jednej klasie niejednokrotnie otrzymują jednakowe, sformułowane ogólnie opisy oceny zachowania bądź kopie tej samej oceny, to takie świadectwa stanowią ciekawy materiał badawczy, zawierający nauczycielski profesjolekt dotyczący formułowania opisów oceny zachowania uczniów.

Metoda

Do przeprowadzenia badania rozpoznawczego dotyczącego *nauczycielskiego profesjolektu stosowanego przy formułowaniu ocen opisowych zachowania* w edukacji wczesnoszkolnej wykorzystałam metodę analizy dokumentów. Mając świadomość istnienia wielu metod analizy tekstu (m.in.: semiotyka, analiza dyskursu, krytyczna analiza dyskursu czy historyczna analiza dyskursu), dla potrzeb przeprowadzenia moich badań rozpoznawczych wybrałam podejście nieustrukturyzowane. Jak twierdzi Anssi Peräkylä, „nieustrukturyzowane podejście może być w wielu przypadkach najlepszym wyborem metody badań skoncentrowanych na tekstach pisanych” (Peräkylä, 2009, s. 327–328). Badacz, używając tekstu jako materiału badawczego, nie powinien kierować się żadnymi wcześniej ustalonymi zasadami realizowania analizy, natomiast czytając wielokrotnie materiał empiryczny, powinien znaleźć kluczowe tematy i na ich podstawie przedstawić obraz założeń składający się na kulturowy świat, którego częścią są analizowane teksty (Peräkylä 2009).

Do badania wybrałam dokumenty formalne (Łuczewski i Bednarz-Łuczewska, 2012), którymi były arkusze świadectw szkolnych uczniów edukacji wczesnoszkolnej. Łącznie przeanalizowałam 269 arkuszy świadectw szkolnych, w części dotyczącej rocznej oceny zachowania. Analizowane opisy pochodzą z lat 2016, 2017, 2021 i 2022. Badania wykonywałam w czterech szkołach publicznych, jednej szkole prowadzonej przez stowarzyszenie i jednej jednostce niepublicznej. Nieprzypadkowo wybrane przeze mnie placówki były zróżnicowane. Prowadząc badania rozpoznawcze, postanowiłam przeanalizować dokumenty w różnych placówkach, zakładając, że dzięki temu uzyskam bogaty i zróżnicowany materiał badawczy. Szkołom i uczniom, których opisy ocen zachowania na świadectwach szkolnych były analizowane, a także nauczycielom, którzy opisy te sporządzili, zagwarantowałam anonimowość, co oznacza, że zebrane dane empiryczne służące do opisanego *nauczycielskiego profesjolektu stosowanego przy formułowaniu ocen opisowych zachowania* przedstawiam w sposób zbiorczy tak, aby przyporządkowanie ich do poszczególnych placówek czy uczniów nie było możliwe.

Wyniki

Przedstawiając wyniki badań, pragnę wskazać prawdopodobne mechanizmy powstawania nauczycielskiego profesjolektu stosowanego przy formułowaniu

ocen opisowych zachowania na świadectwach uczniów. Pierwszą możliwością jest sytuacja, gdy nauczycielki/nauczyciele korzystają z gotowych sformułowań, które wybierają z puli określeń opisujących zachowanie ucznia, jakie są zamieszczone w dzienniku elektronicznym, wykorzystując tym samym nauczycielski profesjolekt zaprojektowany przez twórców dziennika elektronicznego. Wybierając i kopiując gotowe sformułowania, redagują oni opis oceny zachowania ucznia. Sytuację tę można porównać do układania puzzli. Wystarczy dopasować do siebie poszczególne elementy, a układanka będzie kompletna i ukaże obraz. W tym wypadku będzie to obraz zachowania ucznia. Drugą możliwością jest sytuacja, w której nauczyciel sam konstruuje zbiór opisów/zdań, dopasowując je następnie do poszczególnych uczniów. Wówczas można przyjąć, że komponuje on własny nauczycielski profesjolekt, który służy mu do formułowania ocen opisowych uczniów. Warto pamiętać, że w tej sytuacji profesjolekt ten jest niejednokrotnie zaszyfrowany i tylko wąskie grono nauczycieli potrafi go odpowiednio zrozumieć i zinterpretować.

Analiza danych wykazała, że nauczycielki/nauczyciele w zakresie formułowania oceny opisowej zachowania posługują się określeniem „najczęściej” w celu podkreślenia różnic w częstotliwości zachowania. W analizowanych ocenach zachowania na świadectwach szkolnych pojawiały się zdania: Najczęściej nie stwarza sytuacji trudnych. Już pierwszy przykład nauczycielskiego profesjolektu świadczy o tym, że mogą wystąpić problemy z jego interpretacją. Trudno dokonać doprecyzowania zarówno samego określenia „najczęściej” – a mianowicie, w ilu przypadkach, zdaniem nauczycielki/nauczyciela, uczeń nie stworzył sytuacji trudnych, a jak wiele razy miało to jednak miejsce, jak również ujednoznaczyć, co nauczycielki/nauczyciele rozumieją przez „sytuację trudną”. Inne przykłady to: Najczęściej przestrzega zasad kontraktów w klasie i szkole, Pracuje najczęściej samodzielnie i w dobrym tempie; Najczęściej odrabia zadania domowe, Najczęściej reaguje emocjonalnie adekwatnie do sytuacji. Rozpatrując powyżej przytoczone przykłady, można uznać, że kluczowym słowem jest „najczęściej”, które w połączeniu z opisem różnych zachowań tworzy nauczycielski profesjolekt dotyczący częstotliwości występowania danego zachowania.

Analizując materiał badawczy, odnalazłam także zapisy dotyczące podkreślenia zdyscyplinowania uczniów, np.: Wyróżnia się posłuszeństwem i kulturalnym zachowaniem, Uczennica jest bardzo zdyscyplinowana, Jest uступliwa, łagodna wobec innych. W przytoczonych przykładach można zauważyć, że dla nauczycielek/nauczycieli w zachowaniu uczniów istotną rolę odgrywa

zdyscyplinowanie, posłuszeństwo, uступliwość i niestwarzanie problemów. W edukacji wymaga się posłuszeństwa wobec nauczycieli, którzy „wiedzą lepiej”, co jest dobre, właściwe i pożądane. I tu warto postawić pytanie, czy szkoła ma być miejscem wychowania w posłuszeństwie i wychowania do posłuszeństwa (Czerepaniak-Walczak, 2008). Trudno też w odniesieniu do stwierdzenia: Wyróżnia się posłuszeństwem i kulturalnym zachowaniem podać wyjaśnienie, na czym według danego nauczyciela polega posłuszeństwo. Czy ma być to posłuszeństwo wobec nauczycielki/nauczyciela jako odgórnice nadanego autorytetu, wobec przestrzegania regulaminów klasy i szkoły, czy też posłuszeństwo wyrażające się w bezrefleksyjnym, automatycznym wykonywaniu wszystkich poleceń.

Zgromadzony materiał empiryczny zawierał również przykłady nauczycielskiego posługiwania się profesjolektem o tajnym znaczeniu. Tajne znaczenie, tajność, czyli takie zakodowanie informacji, aby była ona dostępna tylko odbiorcom wybranym, mogła być obserwowana niekiedy, w różnych przypadkach oraz rozmaitym stopniu (Grabias, 1993). W odniesieniu do niej istotne jest „oddzielenie intencjonalne tajnych odmian języka od tych, które w swej genezie celowej tajności nie zakładają. Wprawdzie i w tych ostatnich słownictwo zawodowe może być niekiedy dla odbiorcy niezrozumiałe, jednakże tajności jako celowego zabiegu językowego nie można mieszać ze zwykłą niezrozumiałością” (Grabias, 1993, s. 232). Do przykładów w tym zakresie należą zdania: Poprawnie reaguje na uwagi i otrzymane polecenia, Właściwie reaguje na uwagi i otrzymane polecenia, Uczeń kontroluje swoje zachowanie, W stosunku do osób dorosłych zachowuje odpowiedni dystans. Zebrane tu wyrażenia są profesjolektami, które wskazują, iż nauczycieli/nauczyciele oczekują od uczniów przede wszystkim adaptacji, a nie emancypacji, wykonywania poleceń, reagowania na uwagi oraz kontrolowania się.

Analizując zredagowane oceny opisowe zachowania na świadectwach szkolnych, zwróciłam uwagę na zwrot „stara się”. Czytając poniższe zapisy, można by uznać, że nauczycielka/nauczyciel zwraca uwagę i docenia starania uczniów: Stara się stosować do ustalonych w klasie zasad i przestrzegać regulaminu szkolnego, Stara się współpracować w grupie, Stara się panować nad emocjami, Stara się okazywać szacunek dorosłym. Jak wynika jednak z mojego zawodowego doświadczenia, określenie „stara się” może być stosowane przez nauczycielki/nauczycieli w celu wykazania oceny negatywnej, aczkolwiek złagodzonej określeniem „stara się”. Być może nauczycielki/nauczyciele nie chcą pisać w sposób jednoznaczny: Nie stosuje się do ustalonych w klasie zasad, Nie współpracuje

w grupie, Nie panuje nad emocjami, Nie okazuje szacunku dorosłym, używają określenia, które sugeruje problem wychowawczy w łagodniejszy sposób: Stara się okazywać szacunek dorosłym. Można przyjąć, że zapis ten jest przykładem stosowania przez nauczycielki/nauczycieli profesjolektu, który jest intencjonalnie tajny, a tym samym zrozumiały tylko dla nauczycielek/nauczycieli i używany w opisowej ocenie zachowania uczniów.

Dyskusja

Na przykładzie powyższych zapisów, które powtarzają się w wielu ocenach opisowych na świadectwach szkolnych uczniów i uczennic, chciałam zwrócić uwagę na tworzenie przez nauczycieli profesjolektu w zakresie formułowania ocen opisowych, który cechuje dobitność stwierdzeń, np. Uczeń kontroluje swoje zachowanie, czyli użycie profesjolektu dobitnie, tak jak w przypadku profesjolektu górniczego – aczkolwiek nie może być mowy o potrzebie stosowania szybkiej komunikacji i trudnych warunkach pracy w momencie formułowania opisów ocen zachowania na świadectwach szkolnych. Wśród zaprezentowanych zapisów znajdują się także sformułowania nieuprzejme czy oschłe, uprzedmiotawiające, jak w przypadku profesjolektu medycznego, np. Wyróżnia się posłuszeństwem i kulturalnym zachowaniem. W tym miejscu trudno mi zgodzić się na językowe uprzedmiotowienie uczniów, a także „mówienie”, a w zasadzie pisanie „po nauczycielsku”, intencjonalnie bądź też nie, językiem tajnym, zrozumiałym tylko dla wąskiego grona nauczycielskiego, z pominięciem troski o sformułowanie oceny w sposób dostępny dla ucznia i jego rodziców.

Analizując nauczycielski profesjolekt związany z formułowaniem ocen opisowych zachowania, poczyniłam jeszcze inne, cenne obserwacje, na które warto zwrócić uwagę. Mam świadomość, że redagując opisy ocen zachowania na świadectwach szkolnych, nauczycielki/nauczyciele napotykają ograniczenia dotyczące wyrażenia/opisania swojej oceny, choćby przez ograniczoną liczbę znaków, którą mogą użyć w rubryce świadectwa – opis oceny zachowania. Natomiast skłonność do korzystania przez nauczycielki/nauczycieli z gotowych wyrażen ocenających, pochodzących choćby z dziennika elektronicznego, może wynikać z braku odpowiedniego przygotowania, już w trakcie toku studiów, do redagowania opisowych ocen zachowania w późniejszej pracy zawodowej.

W edukacji wczesnoszkolnej niezwykle ważne jest, by nauczyciele w sposób refleksyjny, kreatywny, podmiotowy i indywidualny przygotowywali opisy ocen

zachowania będących wynikami klasyfikacji rocznej, opartymi na przyjaznym i pełnym życzliwości traktowaniu uczniów przez nauczycieli. Tak przygotowane opisy ocen zachowania na świadectwach szkolnych świadczą nie tylko o współpracy z uczniami, ale także o autentycznej, partnerskiej współpracy z ich rodzicami. Jak podkreśla Anna Izabela Brzezińska (2005), młodszy wiek szkolny jest najważniejszą pod względem społecznym fazą życia. Dziecko uczy się różnych ról, budowania relacji zarówno z rówieśnikami, jak i osobami dorosłymi, w tym nauczycielami, którzy stają się jednymi z ważniejszych osób w ich życiu. Zatem przed nauczycielami stoi ogromne wyzwanie wspierania ucznia w rozwoju jego dyspozycji moralnych, autonomii (Brzezińska, 2005).

Zamieszczony w artykule materiał nie wyczerpuje tematu, zwraca jedynie uwagę na zjawisko używania odrębnego, nie w pełni jasnego dla uczniów i ich rodziców słownictwa stosowanego w opisach ocen zachowania w edukacji wczesnoszkolnej, a także sygnalizuje podjęcie szerszych badań w tym zakresie.

Bibliografia

- Brzezińska, A.I. (2005). *Psychologiczne portrety człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Brzezińska, A.I. i Misiorna, E. (1998). *Ocena opisowa w edukacji wczesnoszkolnej*. Poznań: Wojewódzki Ośrodek Metodyczny.
- Czerepaniak-Walczak, M. (2008). Nie myśl, bądź posłuszny – dyskursy władzy w szkole. W: M. Dudzikowa i M. Czerepaniak-Walczak (red.), *Wychowanie. Pojęcia. Procesy. Konteksty*. T. 4. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Dziagacz, J. (2011). *Profesjolekt dziennikarski*. Pobrane z: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olostiak2/subor/33.pdf>. [dostęp: 16.03.2023].
- Gołębniak, B.D. (2004). Egzamin i ocenianie szkolne. W: Z. Kwieciński i B. Śliwerski (red.), *Pedagogika. Podręcznik akademicki*. T. 2. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Grabias, S. (1993). Środowiskowe i zawodowe odmiany języka – socjolekty. W: J. Bartmiński (red.), *Współczesny język polski*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Grabias, S. (1997). *Język w zachowaniach społecznych*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Jarosz, B. (2018). *O (nie)tożsamości pojęć język specjalistyczny, język specjalny, język fachowy, język profesjonalny, język zawodowy, profesjolekt, technolekt*. Pobrane z: <https://polonica.ijp.pan.pl/index.php/polonica/article/view/127> [dostęp: 5.03.2023].

- Kamińska, J. (2000). *Ocenianie osiągnięć uczniów w edukacji wczesnoszkolnej*. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia.
- Krukowska, S., Koszela, K. i Woldańska-Okońska, M. (2020). Communicatio medica, czyli specyfika porozumiewania się intermedycznego. *Prace Filologiczne*, 73, 153–163. DOI: 10.32798/pf.489.
- Łuczewski, M. i Bednarz-Łuczewska, P. (2012). Analiza dokumentów zastanych. W: D. Jemielniak (red.), *Badania jakościowe. Metody i narzędzia*. T. 2 (s. 163–185). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 września 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o systemie oświaty (2022). Dz.U. 2022 poz. 2230.
- Peräkylä, A. (2009). Analiza rozmów i tekstów. W: N.K. Denzin i Y.S. Lincoln (red.), *Metody badań jakościowych*. T. 2 (s. 325–350). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Rau, K. i Chodoń, I. (1999). *Ocenianie opisowe a rozwój dziecka*. Poznań: Wydawnictwo G&P.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (2019). Dz.U. 2019 poz. 373.
- Rudnicka-Fira, E. (2017). *Profesjolekt górniczy w dobie współczesnych przemian cywilizacyjnych (morfologiczne i syntaktyczne sposoby jego wzbogacania)*. Pobrane z: https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/9719/1/E_Rudnicka-Fira_Profesjolekt_gorniczny_w_dobie_wspolczesnych_przemian.pdf. [dostęp: 16.03.2023].
- Wileczek, A. (2022). *Belferomowa. Uwagi o współczesnym profesjolekcie nauczycieli*. Pobrane z: http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_31261_PS_P_2022_29_10 [dostęp: 17.03.2023].